

ਮਿਤੀ: 26 ਜਿਲਹਿੰਜਾ 1447 ਹਿਜਰੀ, ਮੁਤਾਬਿਕ 12 ਜੂਨ 2026 ਈਸਵੀ

الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى

ਅੱਲਾਹ ਤਆਲਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ

ਸਾਰੀਆਂ ਤਾਰੀਫ਼ਾਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਲਈ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸੇ ਤੋਂ ਮਦਦ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸੇ ਤੋਂ ਮਾਫ਼ੀ ਦੇ ਤਲਬਗਾਰ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਫ਼ਸ (ਮਨ) ਦੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਾੜੇ ਅਮਲਾਂ (ਕਰਮਾਂ) ਤੋਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ ਪਨਾਹ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਲ੍ਹਾ ਹਿਦਾਇਤ (ਸਹੀ ਰਾਹ) ਦੇਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗੁਮਰਾਹ (ਭਟਕਾ) ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹਿਦਾਇਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ। ਅਤੇ ਮੈਂ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਸੱਚਾ ਇਬਾਦਤ ਦੇ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ਰੀਕ (ਸਾਂਝੀਦਾਰ) ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਹੰਮਦ ﷺ ਉਸ ਦੇ ਬੰਦੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰਸੂਲ (ਪੈਗੰਬਰ) ਹਨ।

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ [آل عمران: 102]

"ਹੇ ਈਮਾਨ (ਸ਼ਰਧਾ) ਵਾਲਿਓ! ਅੱਲ੍ਹਾ ਤੋਂ ਡਰੋ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਡਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ, ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੌਤ ਨਾ ਆਵੇ ਮਗਰ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੁਸਲਮਾਨ (ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਆਗਿਆਕਾਰੀ) ਹੋਵੋ।" (ਸੂਰਤ ਆਲੇ ਇਮਰਾਨ: 102)

ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ

ਹੇ ਮੁਸਲਮਾਨੇ! ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਜੋ ਈਮਾਨ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਯਕੀਨ (ਭਰੋਸੇ) ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਆਲਾ ਦੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਇਸ ਕਾਇਨਾਤ (ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ) ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਰੀਅਤ ਦੀਆਂ ਆਇਤਾਂ (ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਆਨ) ਵਿੱਚ ਤਦੱਬੁਰ (ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਚਿੰਤਨ) ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਬਣਤਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ (ਖਾਲਿਕ) ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਬੇਹਤਰੀਨ ਕਾਰੀਗਰੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਆਲਾ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਹੈ:

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِأُولِي الْأَلْبَابِ [آل عمران: 190]

"ਯਕੀਨਨ ਆਕਾਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਰਾਤ ਤੇ ਦਿਨ ਦੇ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਵਿੱਚ ਅਕਲ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹਨ।" (ਸੂਰਤ ਆਲੇ ਇਮਰਾਨ: 190)

ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ 'ਕੁਰਸੀ' ਦੀ ਮਹਿਮਾ

ਅਤੇ ਮਹਾਨਤਮ ਮਖ਼ਲੂਕਾਤ (ਸਿਰਜਣਾਵਾਂ) ਵਿੱਚੋਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ "ਕੁਰਸੀ" ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਗੁਣ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਆਲਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਫ਼ਰਮਾਨ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ:

وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ [البقرة: 255]

"ਉਸ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਨੇ ਆਕਾਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।" (ਸੂਰਤ ਅਲ-ਬਕਰਹ: 255)

ਅਤੇ 'ਕੁਰਸੀ' ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਆਲਾ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਕਦਮਾਂ (ਪੈਰਾਂ) ਦੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ। ਚੁਣਾਂਚੇ ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਨੇ ਅੱਬਾਸ (ਰਜ਼ੀ ਅੱਲ੍ਹਾ ਹੁ ਅਨਹੁੰਮਾ) ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ:

الْكُرْسِيُّ مَوْضِعُ الْقَدَمَيْنِ، وَالْعَرْشُ لَا يُقَدَّرُ قَدْرُهُ

"ਕੁਰਸੀ ਉਸ (ਅੱਲ੍ਹਾ) ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਰਸ਼ (ਸਿੰਹਾਸਨ) ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਤਾਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।" (ਇਸ ਹਦੀਸ ਨੂੰ ਇਮਾਮ ਹਾਕਿਮ ਨੇ ਰਿਵਾਇਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਮਾਮ ਜ਼ਹਬੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਹੈ)।

ਆਇਤੁਲ ਕੁਰਸੀ: ਕੁਰਆਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਆਇਤ

ਇਸੇ ਕੁਰਸੀ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਆਲਾ ਦੀ ਕਿਤਾਬ (ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਆਨ) ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਆਇਤ ਦਾ ਨਾਮ "ਆਇਤੁਲ ਕੁਰਸੀ" ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਜ਼ਰਤ ਉਬਈ ਬਿਨ ਕਾਬ (ਰਜ਼ੀ ਅੱਲ੍ਹਾ ਹੁ ਅਨਹੁੰਮਾ) ਤੋਂ ਰਿਵਾਇਤ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਸੂਲੁੱਲਾਹ ﷺ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ:

«يَا أَبَا الْمُنْذِرِ، أَتَدْرِي أَيُّ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ مَعَكَ أَعْظَمُ؟»

"ਹੇ ਅਬੂ ਮੁੰਜ਼ਿਰ! ਕੀ ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਆਇਤ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਹੈ?"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ: ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, "ਅੱਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਰਸੂਲ ਹੀ ਬੇਹਤਰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।" ਆਪ ﷺ ਨੇ (ਦੇਬਾਰਾ) ਫ਼ਰਮਾਇਆ: "ਹੇ ਅਬੂ ਮੁਜ਼ਿਰ! ਕੀ ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਆਇਤ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਹੈ?"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ: ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ:

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ

(ਅੱਲ੍ਹਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਸੱਚਾ ਇਬਾਦਤ ਦੇ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ)।

(ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ) ਆਪ ﷺ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸੀਨੇ 'ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ: "ਹੇ ਅਬੂ ਮੁਜ਼ਿਰ! ਤੈਨੂੰ ਤੇਰਾ ਇਲਮ (ਗਿਆਨ) ਮੁਬਾਰਕ ਹੋਵੇ।" (ਸਹੀਹ ਮੁਸਲਿਮ)

ਹਦੀਸ ਦਾ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਾ

«وَاللَّهُ يَا أَبَا الْمُؤْمِنِ لِيَهْنِكَ الْعِلْمُ» [رَوَاهُ مُسْلِمٌ]

"ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ ਕਸਮ! ਹੇ ਅਬੂ ਮੁਜ਼ਿਰ! ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਇਲਮ (ਗਿਆਨ) ਮੁਬਾਰਕ ਹੋਵੇ।" (ਇਸ ਹਦੀਸ ਨੂੰ ਇਮਾਮ ਮੁਸਲਿਮ ਨੇ ਰਿਵਾਇਤ ਕੀਤਾ ਹੈ)।

ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ 'ਅਰਸ਼' (ਸਿੰਹਾਸਨ) ਦੀ ਮਹਿਮਾ

ਹੇ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਬੰਦਿਓ! ਜੇਕਰ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ 'ਕੁਰਸੀ' ਇਸ ਕਦਰ ਮਹਾਨਤਾ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸੱਤਾਂ ਆਕਾਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਧਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਣ ਲਵੋ ਕਿ ਰਹਿਮਾਨ ਦਾ 'ਅਰਸ਼' (ਸਿੰਹਾਸਨ), ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਾਡਾ ਰੱਬ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਸਤਵੀ (ਬਿਰਾਜਮਾਨ) ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ, ਇਸ ਕੁਰਸੀ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹਾਨ ਹੈ।

ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਾਅਲਾ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਹੈ:

الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى طه: 5

"ਰਹਿਮਾਨ ਅਰਸ਼ 'ਤੇ ਮੁਸਤਵੀ ਹੋਇਆ।" (ਸੂਰਤ ਤਾਹਾ: 5)

ਅਤੇ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਆਲਾ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ:

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ: [هود: 7]

"ਅਤੇ ਉਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਆਕਾਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਛੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਅਰਸ਼ ਪਾਣੀ 'ਤੇ ਸੀ।" (ਸੂਰਤ ਹੂਦ: 7)

ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਆਨ ਵਿੱਚ ਅਰਸ਼ ਦੇ ਗੁਣ

ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਆਲਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਅਰਸ਼ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਚੁਣਾਂਚੇ ਉਸ ਦੀ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਸਿਫਤ "ਅਜ਼ਮਤ" (ਮਹਿਮਾ) ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫ਼ਰਮਾਇਆ:

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ [التوبة: 129]

"ਅੱਲ੍ਹਾ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਸੱਚਾ ਇਬਾਦਤ ਦੇ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ, ਉਸੇ 'ਤੇ ਮੈਂ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਹੀ ਅਰਸ਼-ਏ-ਅਜ਼ੀਮ (ਮਹਾਨ ਅਰਸ਼) ਦਾ ਰੱਬ ਹੈ।" (ਸੂਰਤ ਅਤ-ਤੋਬਾ: 129)

ਉਸ ਦੀ ਦੂਜੀ ਸਿਫਤ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ 'ਕਰੀਮ' (ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਿਤ/ਮੁਹੱਬਤ ਵਾਲਾ) ਹੈ, ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਅਤੇ ਮਹਿਮਾ ਵਾਲੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਟੇ ਹੋਏ ਹੈ; ਚੁਣਾਂਚੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ:

فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ [المؤمنون: 116]

"ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਬੁਲੰਦ (ਉੱਚਾ) ਹੈ ਅੱਲ੍ਹਾ, ਜੋ ਸੱਚਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਸੱਚਾ ਇਬਾਦਤ ਦੇ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਅਰਸ਼-ਏ-ਕਰੀਮ ਦਾ ਰੱਬ ਹੈ।" (ਸੂਰਤ ਅਲ-ਮੋਮਿਨੂਨ: 116)

ਅਰਸ਼ ਦੇ ਆਕਾਰ ਬਾਰੇ ਹਦੀਸ

ਅਤੇ ਰਸੂਲੁੱਲਾਹ ﷺ ਨੇ ਅਰਸ਼ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦੱਸੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖ਼ਬਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਆਕਾਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਹਜ਼ਰਤ ਅਬੂ ਜ਼ਰ (ਰਜ਼ੀ ਅੱਲ੍ਹਾ ਹੁ ਅਨਹੁ) ਤੋਂ ਰਿਵਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਨਬੀ ﷺ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ:

«يَا أَبَا ذَرٍّ، مَا السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ مَعَ الْكُرْسِيِّ إِلَّا كَحَلْقَةٍ مُلْقَاةٍ بِأَرْضِ فَلَاةٍ، وَفَضْلُ الْعَرْشِ عَلَى الْكُرْسِيِّ كَفَضْلِ تِلْكَ الْفَلَاةِ عَلَى تِلْكَ الْحَلْقَةِ» [رَوَاهُ ابْنُ جَبَّانٍ فِي صَحِيحِهِ]

"ਹੇ ਅਬੂ ਜ਼ਰ! ਸੱਤੋਂ ਆਕਾਸ਼ ਕੁਰਸੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਇੰਨੇ ਹੀ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੈਦਾਨ (ਰੇਗਿਸਤਾਨ) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਛੱਲਾ (ਅੰਗੂਠੀ) ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਅਤੇ ਅਰਸ਼ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੈਦਾਨ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਉਸ ਛੱਲੇ 'ਤੇ ਹੈ।" (ਇਸ ਹਦੀਸ ਨੂੰ ਇਮਾਮ ਇਬਨੇ ਹਿੱਬਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਹੀਹ ਵਿੱਚ ਰਿਵਾਇਤ ਕੀਤਾ ਹੈ)।

ਅਰਸ਼ ਸਾਰੀ ਮਖ਼ਲੂਕਾਤ (ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ) ਦੀ ਛੱਤ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਜ਼ਰਤ ਅਬੂ ਹੁਰੈਰਾ (ਰਜ਼ੀ ਅੱਲ੍ਹਾ ਹੁ ਅਨਹੁ) ਦੀ ਹਦੀਸ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਨਬੀ ﷺ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ:

«إِذَا سَأَلْتُمُ اللَّهَ فَاسْأَلُوهُ الْفِرْدَوْسَ، فَإِنَّهُ أَوْسَطُ الْجَنَّةِ، وَأَعْلَى الْجَنَّةِ، وَفَوْقَهُ عَرْشُ الرَّحْمَنِ، وَمِنْهُ تَفَجَّرُ أَنْهَارُ الْجَنَّةِ» [رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ]

"ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤੋਂ ਮੰਗੋ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ 'ਜੰਨਤੁਲ ਫਿਰਦੌਸ' ਮੰਗੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜੰਨਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਉੱਪਰ ਰਹਿਮਾਨ ਦਾ ਅਰਸ਼ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸੇ ਤੋਂ ਜੰਨਤ ਦੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ ਫੁੱਟਦੀਆਂ ਹਨ।" (ਇਸ ਹਦੀਸ ਨੂੰ ਇਮਾਮ ਬੁਖਾਰੀ ਰਹਿਮਤੁੱਲਾ ਅਲੈਹਿ ਨੇ ਰਿਵਾਇਤ ਕੀਤਾ ਹੈ)।

ਅਰਸ਼ ਦਾ ਭਾਰ

ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰਸ਼ ਸਾਰੀ ਮਖ਼ਲੂਕਾਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਜ਼ਨੀ (ਭਾਰੀ) ਹੈ, ਚੁਣਾਂਚੇ ਹਦੀਸ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ:

«سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، عَدَدَ خَلْقِهِ، وَرِضَا نَفْسِهِ، وَزِنَةَ عَرْشِهِ، وَمِدَادَ كَلِمَاتِهِ»

"ਅਸੀਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ ਹਮਦ (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ) ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ; ਉਸ ਦੀ ਮਖ਼ਲੂਕ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ, ਉਸ ਦੇ ਨਫ਼ਸ ਦੀ ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਉਸ ਦੇ ਅਰਸ਼ ਦੇ ਵਜ਼ਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਲਿਮਾਤ (ਸ਼ਬਦਾਂ) ਦੀ ਸਿਆਹੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ।" (ਇਸ ਹਦੀਸ ਨੂੰ ਇਮਾਮ ਮੁਸਲਿਮ ਨੇ ਹਜ਼ਰਤ ਜੁਵੈਰੀਆ ਰਜ਼ੀ ਅੱਲ੍ਹਾ ਹੁ ਅਨਹਾ ਤੋਂ ਰਿਵਾਇਤ ਕੀਤਾ ਹੈ)।

ਸ਼ੈਖੁਲ ਇਸਲਾਮ ਇਬਨੇ ਤੈਮੀਆ ਰਹਿਮਤੁੱਲਾ ਅਲੈਹਿ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ:

«فَإِذَا يُبَيَّنُّ أَنَّ زِنَةَ الْعَرْشِ أَثْقَلُ الْأَوْزَانِ»

"ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਰਸ਼ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਤਮਾਮ ਵਜ਼ਨਾਂ (ਭਾਰਾਂ) ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਾਰੀ ਹੈ।"

ਅਰਸ਼ ਦੇ ਪਾਏ (ਥੰਮ੍ਹ) ਅਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੂਸਾ (ਅ.) ਦਾ ਵਾਕਿਆ

ਹੇ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਬੰਦਿਓ! ਅੱਲ੍ਹਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨੇ ਅਰਸ਼ ਦੇ ਪਾਏ (ਥੰਮ੍ਹ) ਬਣਾਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਉਹ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਹਜ਼ਰਤ ਅਬੂ ਸਈਦ ਖੁਦਰੀ (ਰਜ਼ੀ ਅੱਲ੍ਹਾ ਹੁ ਅਨਹੁ) ਤੋਂ ਰਿਵਾਇਤ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਬੀ ﷺ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ:

«لَا تُخَيِّرُوا بَيْنَ الْأَنْبِيَاءِ، فَإِنَّ النَّاسَ يَصْنَعُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ تَنْشَقُّ عَنْهُ الْأَرْضُ، فَإِذَا أَنَا بِمُوسَى أَخَذَ بِقَائِمَةٍ مِنْ قَوَائِمِ الْعَرْشِ، فَلَا أَدْرِي أَكَانَ فِيمَنْ صَعِقَ، أَمْ حُوسِبَ بِالصَّعَقَةِ الْأُولَى» [مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ]

"ਨਬੀਆਂ (ਪੈਗੰਬਰਾਂ) ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਵਡਿਆਈ ਨਾ ਦਿਓ, ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਕ ਕਿਆਮਤ (ਪਰਲੋ) ਦੇ ਦਿਨ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਆਪਣੀ ਕਬਰ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲਾ ਮੈਂ ਹੀ ਹੋਵਾਂਗਾ (ਯਾਨੀ ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਸ਼ ਆਵੇਗਾ)। ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਦੇਖਾਂਗਾ ਕਿ ਮੂਸਾ (ਅਲੈਹਿਸਸਲਾਮ) ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਅਰਸ਼ ਦਾ ਪਾਇਆ (ਥੰਮ੍ਹ) ਫੜੀ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਮਲੂਮ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੂਸਾ (ਅਲੈਹਿਸਸਲਾਮ) ਵੀ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਜੇ (ਤੂਰ ਪਹਾੜ 'ਤੇ) ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਉਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਝੀ ਗਈ।" > (ਸਹੀਹ ਬੁਖਾਰੀ, ਸਹੀਹ ਮੁਸਲਿਮ)

يَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ [الحاقة:

"ਅਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਤੁਹਾਡੇ ਰੱਬ ਦੇ ਅਰਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਠ (ਫਰਿਸ਼ਤੇ) ਆਪਣੇ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕੇ ਹੋਏ ਹੋਣਗੇ।" > (ਸੂਰਤ ਅਲ-ਹਾਕੱਹ: 17)

ਅਰਸ਼ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਫਰਿਸ਼ਤੇ

ਅੱਲ੍ਹਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨੇ ਇਸ ਅਰਸ਼ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਸਨਮਾਨਿਤ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ; ਅੱਲ੍ਹਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ:

"ਅਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਤੁਹਾਡੇ ਰੱਬ ਦੇ ਅਰਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਠ (ਫਰਿਸ਼ਤੇ) ਆਪਣੇ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕੇ ਹੋਏ ਹੋਣਗੇ।" [ਸੂਰਤ ਅਲ-ਹਾਕੱਹ: 17]

ਇਹ ਉਹ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਅਤੇ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਅੱਲ੍ਹਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ:

الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا [غافر: 17]

"ਜਿਹੜੇ (ਫਰਿਸ਼ਤੇ) ਅਰਸ਼ ਨੂੰ ਚੁੱਕੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਰੱਬ ਦੀ ਹਮਦ (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ) ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਤਸਬੀਹ (ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ) ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ 'ਤੇ ਈਮਾਨ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਈਮਾਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਮਾਫ਼ੀ ਦੀ ਦੁਆ ਕਰਦੇ ਹਨ।" [ਸੂਰਤ ਅਲ-ਗ਼ਾਫ਼ਿਰ: 7]

ਹਜ਼ਰਤ ਜਾਬਰ ਬਿਨ ਅਬਦੁੱਲਾ (ਰਜ਼ੀ ਅੱਲ੍ਹਾ ਹੁ ਅਨਹੁੰਮਾ) ਦੀ ਹਦੀਸ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਨਬੀ ﷺ ਨੇ ਕਿਹਾ:

«أَذِنَ لِي أَنْ أُحَدِّثَ عَنْ مَلَكٍ مِنْ مَلَائِكَةِ اللَّهِ مِنْ حَمَلَةِ الْعَرْشِ، إِنَّ مَا بَيْنَ شَحْمَةِ أَذْنِهِ إِلَى عَاطِقِهِ مَسِيرَةٌ سَبْعَ مِائَةٍ عَامٍ» [رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَصَحَّحَهُ الْأَلْبَانِيُّ]

"ਮੈਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਰਸ਼ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਾਂ, ਉਸ ਦੇ ਕੰਨ ਦੀ ਲੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੱਤ ਸੌ ਸਾਲ ਦੀ ਦੂਰੀ ਹੈ।" [ਇਸ ਨੂੰ ਇਮਾਮ ਅਬੂ ਦਾਊਦ ਨੇ ਰਿਵਾਇਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅੱਲਾਮਾ ਅਲਬਾਨੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ]

ਅਰਸ਼ ਦੇ ਉੱਪਰ ਲਿਖਿਆ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦਾ ਅਹਿਦ (ਫੈਸਲਾ)

ਹੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਰਾਵੇ! ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਾਅਲਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਰਸ਼ ਨੂੰ ਕਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਉਹ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਅਤੇ ਮੀਸਾਕ (ਲਿਖਤ) ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਲ੍ਹਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਅਰਸ਼ ਦੇ ਉੱਪਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਹਜ਼ਰਤ ਅਬੂ ਹੁਰੈਰਾ (ਰਜ਼ੀ ਅੱਲ੍ਹਾ ਹੁ ਅਨਹੁੰਮਾ) ਤੋਂ ਰਿਵਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਰਸੂਲੁੱਲਾਹ ﷺ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ:

«إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ كِتَابًا قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ الْخَلْقَ: إِنَّ رَحْمَتِي سَبَقَتْ غَضَبِي، فَهُوَ مَكْتُوبٌ عِنْدَهُ فَوْقَ الْعَرْشِ» [رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ]

"ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਾਅਲਾ ਨੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਲਿਖਤ ਲਿਖੀ ਕਿ: 'ਬੇਸ਼ੱਕ ਮੇਰੀ ਰਹਿਮਤ (ਦਇਆ) ਮੇਰੇ ਗ਼ਜ਼ਬ (ਗੁੱਸੇ) 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਪੈ ਗਈ (ਅੱਗੋਂ ਨਿਕਲ ਗਈ)', ਚੁਣਾਂਚੇ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਅਰਸ਼ ਦੇ ਉੱਪਰ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।" [ਇਸ ਹਦੀਸ ਨੂੰ ਇਮਾਮ ਬੁਖਾਰੀ ਨੇ ਰਿਵਾਇਤ ਕੀਤਾ ਹੈ]

ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਅਤੇ ਅਰਸ਼ ਦੀਆਂ ਕੰਡੀਲਾਂ (ਦੀਪਕ)

ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਾਅਲਾ ਨੇ ਅਰਸ਼ ਨੂੰ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਆਤਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜੰਨਤ ਵਿੱਚ ਸੈਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਪਕਾਂ (ਕੰਡੀਲਾਂ) ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਠਹਿਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਅਰਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਲਟਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਹਜ਼ਰਤ ਅਬਦੁੱਲਾ

ਬਿਨ ਮਸੂਦ (ਰਜ਼ੀ ਅੱਲ੍ਹਾ ਹੁ ਅਨਹੁ) ਤੋਂ ਰਿਵਾਇਤ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਸੂਲੁੱਲਾਹ ﷺ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ:

«أَرْوَاهُمْ فِي جَوْفِ طَيْرٍ خُضِرٍ، لَهَا قَنَادِيلُ مُعَلَّقَةٌ بِالْعَرْشِ، تَسْرَحُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ شَاءَتْ، ثُمَّ تَأْوِي إِلَى تِلْكَ الْقَنَادِيلِ» [رَوَاهُ مُسْلِمٌ]

"ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਹਰੇ ਪਰਿੰਦਿਆਂ (ਪੰਛੀਆਂ) ਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅਰਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਲਟਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕੰਡੀਲਾਂ ਹਨ, ਉਹ ਜੰਨਤ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਚਰਦੀਆਂ-ਦੁਗਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸੈਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੰਡੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਆਰਾਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।" [ਇਸ ਹਦੀਸ ਨੂੰ ਇਮਾਮ ਮੁਸਲਿਮ ਨੇ ਰਿਵਾਇਤ ਕੀਤਾ ਹੈ]

ਖ਼ੁਤਬੇ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ (ਸਮਾਪਤੀ)

ਪਾਕ ਹੈ ਅੱਲ੍ਹਾ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਜੋ ਬੁਲੰਦ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ, ਵਡਿਆਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਵਾਲਾ, ਅਤੇ ਮਹਿਮਾ ਤੇ ਗੌਰਵ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਾਅਲਾ ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਆਨ ਵਿੱਚ ਬਰਕਤ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਏ, ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਇਤਾਂ ਅਤੇ ਹਿਕਮਤ (ਸਿਆਣਪ) ਭਰੀਆਂ ਨਸੀਹਤਾਂ ਤੋਂ ਫ਼ਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਏ ਜੋ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਨ।

ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਤੇ ਆਪ ਸਭ ਦੇ ਲਈ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤੋਂ ਹਰ ਗੁਨਾਹ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤੌਬਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਸਭ ਵੀ ਉਸੇ ਤੋਂ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗੋ ਅਤੇ ਉਸੇ ਵੱਲ ਰੁਜ਼ੂਅ ਕਰੋ (ਮੁੜੋ); ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਹ ਬਹੁਤ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਅਤਿਅੰਤ ਦਿਆਲੂ ਹੈ।

ਦੂਸਰਾ ਖ਼ੁਤਬਾ: ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਅਰਸ਼ 'ਤੇ ਮੁਸਤਵੀ (ਬਿਰਾਜਮਾਨ) ਹੋਣ ਦਾ ਅਕੀਦਾ

ਸਾਰੀਆਂ ਤਾਰੀਫ਼ਾਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਲਈ ਹਨ ਜੋ ਤਮਾਮ ਜਹਾਨਾਂ ਦਾ ਰੱਬ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਸੱਚਾ ਇਬਾਦਤ ਦੇ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ਰੀਕ (ਸਾਂਝੀਦਾਰ) ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਹੰਮਦ ﷺ ਉਸ ਦੇ ਬੰਦੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰਸੂਲ ਹਨ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਾਅਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਪਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਹਾਬਾ (ਸਾਥੀਆਂ) ਪਰ ਦੁਰੂਦ-ਓ-ਸਲਾਮ ਨਾਜ਼ਿਲ ਫ਼ਰਮਾਏ।

ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਾਅਲਾ ਦੇ ਤਕਵੇ (ਡਰ/ਪਰਹੇਜ਼ਗਾਰੀ) ਦੀ ਵਸੀਅਤ (ਤਾਕੀਦ) ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੈ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਉਸ ਦੀ ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਨਾਹਾਂ ਤੇ ਬੁਰਾਈਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਨਾਹ ਵਿੱਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ; ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਾਅਲਾ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ [الأنفال: 29]

"ਹੇ ਈਮਾਨ ਵਾਲਿਓ! ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਰਹੋਗੇ ਤਾਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ (ਹੱਕ ਅਤੇ ਬਾਤਿਲ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਕ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨੂਰ) ਅਤਾ ਕਰੇਗਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅੱਲ੍ਹਾ ਵੱਡੀ ਹੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।" [ਸੂਰਤ ਅਲ-ਅਨਫ਼ਾਲ: 29]

ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਆਲਾ ਦਾ ਅਰਸ਼ 'ਤੇ ਬੁਲੰਦ ਹੋਣਾ

ਹੇ ਮੁਸਲਮਾਨੇ! ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਹ ਦੀਨੀ (ਧਾਰਮਿਕ) ਗੱਲਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਆਲਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਨਬੀ ﷺ ਦੀਆਂ ਹਦੀਸਾਂ ਤਵਾਤੁਰ ਦੇ ਨਾਲ (ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੰਖਿਆ ਵਿੱਚ) ਆਈਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਅਹਲੇ ਸੁੰਨਤ ਵਲ ਜਮਾਤ ਦਾ ਇਜਮਾ (ਸਹਿਮਤੀ) ਹੈ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਆਲਾ ਅਰਸ਼ 'ਤੇ ਮੁਸਤਵੀ ਹੈ। ਯਾਨੀ ਉਹ ਅਰਸ਼ 'ਤੇ ਬੁਲੰਦ ਅਤੇ ਉੱਚਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਇਸਤਵਾ (ਅਰਸ਼ 'ਤੇ ਬੁਲੰਦ ਹੋਣਾ) ਉਸ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਾਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ, ਜੋ ਮਖ਼ਲੂਕ (ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ) ਦੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਆਲਾ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ:

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ [الشورى: 111]

"ਉਸ ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਉਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ, ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।" [ਸੂਰਤ ਅਸ਼-ਸ਼ੂਰਾ: 111]

ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਆਲਾ ਆਪਣੇ ਅਰਸ਼ 'ਤੇ ਬੁਲੰਦ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਅਰਸ਼ ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਹੈ। ਇਮਾਮ ਔਜ਼ਾਈ ਰਹਿਮਤੁੱਲਾ ਅਲੈਹਿ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ:

«كُنَّا - وَالتَّابِعُونَ مُتَوَافِرُونَ - نَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ فَوْقَ عَرْشِهِ، وَنُؤْمِنُ بِمَا وَرَدَتْ السُّنَّةُ بِهِ مِنْ صِفَاتِهِ»

"ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਤਾਬੇਈਨ ਵੱਡੀ ਸੰਖਿਆ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਕਿ: ਯਕੀਨਨ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਆਲਾ ਆਪਣੇ ਅਰਸ਼ ਦੇ ਉੱਪਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸਿਫ਼ਾਤ (ਗੁਣਾਂ) 'ਤੇ ਈਮਾਨ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਨਬੀ ﷺ ਦੀ ਸੁੰਨਤ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ।"

ਅਤੇ ਇਹੀ ਇਸ ਉੱਮਤ ਦੇ ਸਲਫ਼-ਏ-ਸਾਲੇਹੀਨ (ਨੇਕ ਪੂਰਵਜਾਂ) ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਬੇਹਤਰੀਨ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਅਕੀਦਾ (ਆਸਥਾ) ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚਾਰੋਂ ਇਮਾਮ (ਅਬੂ ਹਨੀਫ਼ਾ, ਮਾਲਿਕ, ਸ਼ਾਫ਼ਈ ਅਤੇ ਅਹਿਮਦ ਇਬਨ ਹੰਬਲ) ਚਲਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਚਾਰੋਂ ਇਮਾਮਾਂ ਦੇ ਕਥਨ

ਇਮਾਮ ਅਬੂ ਹਨੀਫ਼ਾ ਰਹਿਮਤੁੱਲਾ ਅਲੈਹਿ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ:

«نُقِرُّ بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى مِنْ غَيْرِ أَنْ يَكُونَ لَهُ حَاجَةٌ»

"ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇਕਬਾਲ (ਸਵੀਕਾਰ) ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਾਅਲਾ ਅਰਸ਼ 'ਤੇ ਮੁਸਤਵੀ ਹੋਇਆ, ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਮੁਹਤਾਜ (ਨਿਰਭਰ) ਹੋਵੇ।" ਅਤੇ ਇਮਾਮ ਮਾਲਿਕ ਰਹਿਮਤੁੱਲਾ ਅਲੈਹਿ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ: "ਅੱਲ੍ਹਾ ਕਿਵੇਂ ਮੁਸਤਵੀ ਹੋਇਆ?" ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ:

«الِاسْتِوَاءُ مَعْقُولٌ، وَالْكَيفُ مَجْهُولٌ، وَسُؤَالُكَ عَنْ هَذَا بِدْعَةٌ»

"ਅਰਸ਼ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਣਾ (ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ) ਮਲੂਮ ਅਤੇ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਦਾ ਸਰੂਪ (ਕੈਫੀਅਤ) ਅਗਿਆਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨਾ ਬਿਦਅਤ (ਦੀਨ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਕੱਢੀ ਗੱਲ) ਹੈ।"

ਅਤੇ ਇਮਾਮ ਸ਼ਾਫ਼ਈ ਰਹਿਮਤੁੱਲਾ ਅਲੈਹਿ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ:

«الْقَوْلُ فِي السُّنَّةِ الَّتِي أَنَا عَلَيْهَا، وَرَأَيْتُ عَلَيْهَا الَّذِينَ رَأَيْتُهُمْ مِثْلَ سُفْيَانَ وَمَالِكٍ وَغَيْرِهِمَا: الْإِقْرَارُ بِشَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَأَنَّ اللَّهَ عَلَى عَرْشِهِ فِي سَمَائِهِ»

"ਉਸ ਅਕੀਦੇ ਦੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੈਂ ਕਾਇਮ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ — ਜਿਵੇਂ ਸੁਫ਼ਯਾਨ ਅਤੇ ਮਾਲਿਕ ਆਦਿ — ਇਹ ਹੈ ਕਿ: ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਾ ਇਕਬਾਲ ਕਰਨਾ ਕਿ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਸੱਚਾ ਇਬਾਦਤ ਦੇ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ﷺ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਰਸੂਲ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਅੱਲ੍ਹਾ ਆਪਣੇ ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਅਰਸ਼ 'ਤੇ ਹੈ।"

ਅਤੇ ਇਮਾਮ ਅਹਿਮਦ ਬਿਨ ਹੰਬਲ ਰਹਿਮਤੁੱਲਾ ਅਲੈਹਿ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ:

«وَقَدْ عَرَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ أَنَّهُ فَوْقَ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ: الْكُرْسِيُّ، وَالْعَرْشُ، وَاللُّوحُ الْمَحْفُوظُ»

"ਅਤੇ ਇਲਮ ਵਾਲੇ (ਵਿਦਵਾਨ) ਇਹ ਗੱਲ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੱਤਾਂ ਆਕਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਕੁਰਸੀ, ਅਰਸ਼ ਅਤੇ ਲੋਹ-ਏ-ਮਹਿਫੂਜ਼ ਹਨ।"

ਸਲਫ਼ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ

ਇਸ ਲਈ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ ਕਿਤਾਬ (ਕੁਰਆਨ) ਅਤੇ ਸੁੰਨਤ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਫੜ ਲਿਆ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਆਲਾ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਮਾਮ ਸਿਫ਼ਾਤ (ਗੁਣਾਂ) 'ਤੇ ਸੱਚੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਈਮਾਨ ਲਿਆਇਆ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਲਈ ਬਿਆਨ ਫ਼ਰਮਾਏ ਹਨ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਉਸ ਦੇ ਰਸੂਲ ﷺ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਹ ਉਸੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਕਾਇਮ ਰਿਹਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਨਬੀ ﷺ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਾਬਾ (ਰਜ਼ੀ ਅੱਲ੍ਹਾ ਹੁ ਅਨਹੁੰਮ) ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ, ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਹਰੀਫ਼ (ਬਦਲਾਅ/ਹੇਰ-ਫੇਰ), ਤਅਤੀਲ (ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ), ਤਕਈਫ਼ (ਸਰੂਪ ਜਾਂ ਕੈਫ਼ੀਅਤ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ) ਅਤੇ ਤਮਸੀਲ (ਮਖ਼ਲੂਕ/ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ) ਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਸਮਾ-ਓ-ਸਿਫ਼ਾਤ (ਨਾਮਾਂ ਅਤੇ ਗੁਣਾਂ) 'ਤੇ ਈਮਾਨ ਲਿਆਇਆ ਜਾਵੇ।

ਦੁਆ (ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ)

ਹੇ ਅੱਲ੍ਹਾ! ਤਮਾਮ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦੇ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਤੇ ਮਰ ਚੁੱਕਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ।

ਹੇ ਸਾਡੇ ਰੱਬ! ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ, ਮਹਾਮਾਰੀਆਂ, ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਅਤੇ ਤੰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਫ਼ਰਮਾ ਦੇ, ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਨੇਮਤਾਂ (ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ਾਂ) ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖ, ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਅਜ਼ਾਬਾਂ (ਕਸ਼ਟਾਂ) ਨੂੰ ਦੂਰ ਰੱਖ। ਸਾਡੇ ਨਫ਼ਸ (ਮਨ) ਨੂੰ ਪਾਕ ਕਰ ਦੇ, ਤੂੰ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਬੇਹਤਰ ਪਾਕ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ।

ਹੇ ਸਾਡੇ ਰੱਬ! ਸਾਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਵੀ ਭਲਾਈ ਅਤਾ ਫ਼ਰਮਾ, ਆਖ਼ਿਰਤ (ਪ੍ਰਲੋਕ) ਵਿੱਚ ਵੀ ਭਲਾਈ ਅਤਾ ਫ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਜਹੰਨਮ (ਨਰਕ) ਦੇ ਅਜ਼ਾਬ ਤੋਂ ਬਚਾਅ।

ਹੇ ਅੱਲ੍ਹਾ! ਕੁਵੈਤ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹਰ ਬੁਰਾਈ ਅਤੇ ਨਾਪਸੰਦ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤ ਫ਼ਰਮਾ, ਇਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਮਨ (ਸ਼ਾਂਤੀ) ਅਤੇ ਸਕੂਨ ਵਾਲਾ ਬਣਾ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਬਾਕੀ ਤਮਾਮ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ।

ਹੇ ਅੱਲ੍ਹਾ! ਸਰਹੱਦਾਂ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਾਡੇ ਭਰਾਵਾਂ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ (ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ ਫੋਰਸਿਸ), ਰੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਗਾਰਡਜ਼ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਤਮਾਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤ ਫ਼ਰਮਾ, ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਹੇਠ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰੱਖ।

ਹੇ ਅੱਲ੍ਹਾ! ਸਾਡੇ ਅਮੀਰ (ਸ਼ਾਸਕ) ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਲੀ ਅਹਿਦ (ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ) ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਤੈਫ਼ੀਕ ਅਤਾ ਫ਼ਰਮਾ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਪਸੰਦ ਅਤੇ ਪਿਆਰੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਨੇਕੀ ਤੇ ਤਕਵੇ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ (ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ) ਫ਼ਰਮਾ।

ਸਾਡੀ ਆਖਰੀ ਪੁਕਾਰ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਤਾਰੀਫ਼ਾਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਲਈ ਹਨ ਜੋ ਤਮਾਮ ਜਹਾਨਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣਹਾਰ ਹੈ।

ਖ਼ੁਤਬਾਤ-ਏ-ਜੁਮਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ